

Андрей Алексеевич Новиков¹

Охрана прав отца зачатого ребенка в российском гражданском праве

Защита прав зачатого ребенка и его матери представляется вполне обоснованной и логичной. Но можно ли говорить о наличии прав или законных интересов у отца зачатого, но ещё не родившегося ребенка? Какие проблемы возникают и могут возникнуть в связи с реализацией этих прав?

Конституция Российской Федерации говорит лишь о государственной поддержке отцовства (п. 2 ст. 7 Конституции РФ). Государство берет под защиту только материнство, детство и семью, но не отцовство (п. 1 ст. 38 Конституции РФ). Это положение противоречит другому конституционному принципу – мужчины и женщины имеют равные права и свободы и равные возможности для их реализации (п. 3 ст. 19 Конституции РФ). Равенство прав у родителей признается только в отношении заботы и воспитания детей (п. 2 ст. 38 Конституции РФ). Как мы увидим в дальнейшем, конституционный принцип равенства мужчины и женщины в отношении их родительских прав постоянно нарушается и законодателем, и судебной практикой, неоправданно ограничивает права мужчины и отца.

Семейный кодекс РФ провозглашает принцип равенства супругов в семье, согласно которому вопросы материнства, отцовства, воспитания, образования детей и другие вопросы жизни семьи решаются супругами совместно (п. 2 ст. 31 СК РФ). Сразу обращает на себя внимание отсутствие упоминания о зачатом, но ещё не родившемся ребенке, и то, что равенство в отношении указанных вопросов, в том числе материнства и отцовства, предполагается только между супругами, а не родителями ребенка. Отсюда вытекает вывод, что если граждане не состоят в законном браке, то

¹ Dr, doc., Санкт-Петербургский государственный университет, Российская Федерация (Sankt-Petersburski Uniwersytet Państwowy, Federacja Rosyjska).

их права не являются равными.

В отношении прав родившегося внебрачного ребенка закон специально восполняет эту неясность указанием на то, что дети имеют такие же права и обязанности по отношению к родителям и их родственникам, какие имеют дети, родившиеся от лиц, состоящих в браке между собой (ст. 53 СК РФ). Однако в отношении прав родителей, не состоящих в браке, их равенство судебной практикой выводится из общих принципов семейного законодательства. В частности из общего положения о том, что права и обязанности родителей и детей основываются на происхождении детей (ст. 47 СК РФ).

Относительно зачатого, но ещё не родившегося ребенка, в российском праве существует несколько законоположений. В одни из них прямо указывается зачатый, но ещё не родившийся ребенок – ст. 1116, 1160 ГК РФ. Эти нормы касаются охраны законных интересов «зачатого, но ещё не родившегося наследника». Закон даже не называет ребенка в эмбриональной стадии его развития «ребенком», предпочитает говорить о «наследнике».

Какие же права имеет собственно отец в отношении зачатого ребенка?

В соответствии с современным российским позитивным правом отец зачатого ребенка наделен следующими правами:

1. Право установления происхождения ребенка. По общему правилу, если отец и мать ребенка не состояли в браке, то родители ребенка после его рождения могут подать в орган записи актов гражданского состояния совместное заявление, где они подтверждают факт рождения ребенка от заявителей.

Права отца в отношении зачатого ребенка содержатся в следующей норме закона: «При наличии обстоятельств, дающих основания предполагать, что подача совместного заявления об установлении отцовства может оказаться после рождения ребенка невозможной или затруднительной, родители будущего ребенка, не состоящие между собой в браке, вправе подать такое заявление в орган записи актов гражданского состояния во время беременности матери. Запись о родителях ребенка производится после рождения ребенка» (п. 3 ст. 48 СК РФ).

Обращает на себя внимание, что реализация этого права отца зачатого ребенка возможна только с согласия матери путем подачи совместного заявления. Заявление одного отца не породит соответствующих правовых последствий. С другой стороны после подачи совместного заявления родителями зачатого ребенка любой из них до рождения ребенка может отозвать поданное заявление (ст. 50, Федеральный закон от

15.11.1997 N 143-ФЗ (ред. от 31.12.2014) «Об актах гражданского состояния»).

До рождения ребенка у отца нет возможности в судебном или в каком-либо ином юрисдикционном порядке установить свое отцовство, если не будет на то согласие матери зачатого ребенка.

2. Право признавать себя отцом зачатого ребенка можно вывести из возможности установления судом после смерти мужчины факта, что он при жизни признавал себя отцом ребенка, хотя и не подавал соответствующего заявления в органы ЗАГС (ст. 51 СК РФ). То есть возможно признание отцовства ребенка иными способами: в устной или письменной форме (перепиской с матерью ребенка или другими лицами, подавал заявления в детский сад или школу и т. п.), указывая на свое отцовство, совершал действия, на основании которых можно предположить об отцовстве данного лица (совершал платежи за детский сад или внеклассные занятия).

Представим себе, что мужчина вел себя как отец зачатого, но ещё не родившегося ребенка, например, прямо говорил, что ждет ребенка, и, что эта женщина беременна от него. Если мужчина умер до рождения ребенка, то можно ли будет в судебном порядке установить факт признания им отцовства? Мы думаем, что по аналогии закона ст. 51 СК РФ суд может признать ребенка наследником умершего лица, которое при жизни признавало свое отцовство даже в отношении зачатого, но ещё не родившегося ребенка.

3. Право опровергать презумпцию отцовства в отношении ребенка своей супруги предоставляется супругу только после произведения соответствующей записи в книге записей рождения в судебном порядке (п. 1 ст. 52 СК РФ). Даже если совершенно очевидно, что жена беременна не от своего супруга, например, в период зачатия муж-моряк находился в плавании, у мужчины нет права воспрепятствовать внесению записи с его именем в книгу записей рождения ребенка.

К тому же в период беременности жена имеет право требовать предоставления ей алиментов в судебном порядке (п. 2 ст. 89 СК РФ) и с точки зрения норм действующего права оспаривание отцовства неродившегося ребенка не допускается. Не поможет и расторжение брака, поскольку до рождения ребенка даже бывшая беременная жена имеет право на получение алиментов от бывшего мужа (п. 1 ст. 90 СК РФ). Однако если впоследствии будет доказано, что супруг не является отцом ребенка, полученные женой алименты можно будет вернуть, так как получатель алиментов сообщил ложные сведения (п. 2 ст. 116 СК РФ).

Позиция российских судов по этому вопросу подверглась сомнению в 2005 г. В деле *Znamenskaya v. Russia* N 77785/01. Представители Российской Федерации признали, что отказ национальных судов рассматривать заявление заявителя не имел никаких правовых оснований, т. е. подтверждается право родителей зачатого ребенка опровергать презумпцию отцовства супруга ещё до его рождения. Однако Постановление Европейского суда по правам человека вряд ли может повлиять на позицию российских судов общей юрисдикции в этом вопросе. Скорее всего, суды по-прежнему будут рассматривать дела только после рождения ребенка.

4. Согласие отца на искусственное оплодотворение жены или другой женщины приводит к тому, что он впоследствии не сможет оспаривать отцовство, ссылаясь на то обстоятельство, что не он является биологическим отцом ребенка.

Каких-либо прав на зачатого суррогатной матерью ребенка до его рождения у отца не имеется. У него лишь есть обязанности исполнять договор суррогатного материнства – надлежащим образом содержать суррогатную мать, обеспечить все необходимые условия для нормального вынашивания плода.

Суррогатная мать самостоятельно принимает решение о прерывании беременности, без согласия биологических родителей зачатого ребенка. Для неё наступают только гражданско-правовые последствия за неисполнение договора суррогатного материнства.

5. Может ли одинокий мужчина, не состоящий в браке, прибегнуть к методу суррогатного материнства?

В действовавшей до принятия Федерального закона от 21.11.2011 N 323-ФЗ «Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации» статье 35 Основ законодательства Российской Федерации об охране здоровья граждан от 22 июля 1993 г. N 5487-1 говорилось, что каждая совершеннолетняя женщина детородного возраста имеет право на искусственное оплодотворение и имплантацию эмбриона.

Судебная практика положительно решала этот вопрос, признавая право одиноко мужчины на реализацию своего права на отцовство с помощью суррогатного материнства.

Наиболее важными прецедентами были решения Бабушкинского районного суда Москвы от 4 августа 2010 г. и Смольнинского районного суда Санкт-Петербурга от 12 марта 2011 г. В последнем случае у отца-одиночки родилось даже два ребенка.

В настоящее время подобное право прямо признается только за одинокой женщиной - «Мужчина и женщина, как состоящие, так и не состоящие в браке, имеют

право на применение вспомогательных репродуктивных технологий при наличии обоюдного информированного добровольного согласия на медицинское вмешательство.

Одинокая женщина также имеет право на применение вспомогательных репродуктивных технологий при наличии ее информированного добровольного согласия на медицинское вмешательство (п. 3 ст. 55 Федерального закона от 21.11.2011 N 323-ФЗ (ред. от 13.07.2015, с изм. от 30.09.2015) «Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации»).

Подобное правило предлагается и другим государствам – членам Союза Независимых Государств в п. 2-3 ст. 12 «Модельного закона об охране репродуктивных прав и репродуктивного здоровья граждан» (Принят в г. Санкт-Петербурге 28.11.2014 Постановлением 41-21 на 41-ом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ) – «Мужчина и женщина как состоящие, так и не состоящие в браке, имеют право на применение вспомогательных репродуктивных технологий при наличии медицинских показаний и при отсутствии противопоказаний для применения данных технологий при условии их обоюдного письменного информированного добровольного согласия на медицинское вмешательство с использованием таких технологий... Одинокая женщина имеет право на применение вспомогательных репродуктивных технологий при наличии ее информированного добровольного согласия на медицинское вмешательство и соблюдении требований, установленных в пункте 2 настоящей статьи».

Относительно одинокого мужчины следует признать наличие квалифицированного умолчания законодателя. Теперь одинокий мужчина, т. е. если он не состоит в браке и не имеет сожительницы, ограничен в своем праве на отцовство.

6. Совершенно логичным нам представляется лишения биологического отца-донора, чей материал был использован для искусственного оплодотворения, каких-либо прав как в отношении зачатого этим методом ребенка, так и уже родившегося. С точки зрения закона никакой правовой связи у донора и ребенка не возникает.

Нормы ст. 49 Семейного кодекса РФ об установлении отцовства в судебном порядке в случае зачатия ребенка с помощью донорского материала не применяются. Донора нельзя признать отцом ребенка в юридическом смысле, хотя он, несомненно, является биологическим отцом ребенка. Попытки признать мужчину-донора субъектом семейных правоотношений не увенчались успехом.

7. Беременность матери ребенка вопреки воле отца может произойти не только в случае вступления с ним в половую связь. Женщина может оплодотворить себя материалом, который мужчина передал для оплодотворения в искусственных условиях яйцеклетки своей жены или передал материал на сохранение.

Он не является донором в смысле ст. 55 ФЗ «Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации», поэтому для него наступают все правовые последствия, связанные с биологическим родством с ребенком – уплата алиментов, обязанности воспитания ребенка и т. п. Никаких административно-правовых, уголовно-правовых или гражданско-правовых последствий для такой недобросовестной матери не наступают. К ней могут быть применены только меры ответственности за нарушения трудовой дисциплины и своих трудовых обязанностей.

8. В российском праве искусственное прерывание беременности проводится по воле беременной женщины. Она самостоятельно принимает решение о прерывании беременности. Аборт может быть произведен без согласия отца и даже вопреки его воле, в том числе и мужа. Прерывание беременности может причинить отцу зачатого ребенка сильные нравственные страдания. Открытым остается вопрос: может ли отец требовать денежного возмещения причиненного ему морального вреда?

* * *

Ochrona praw ojca dziecka poczętego w rosyjskim prawie cywilnym

Ochrona praw dziecka poczętego oraz jego matki wydaje się w zupełności uzasadniona oraz logiczna. Jednocześnie czy można mówić o istnieniu praw i interesów ustawowych ojca poczętego, ale jeszcze nienarodzonego dziecka? Jakie problemy powstają i mogą powstać w związku z realizacją tych praw?

Konstytucja Federacji Rosyjskiej mówi tylko o państwowym wsparciu ojcostwa (pkt 2 art. 7 Konstytucji Federacji Rosyjskiej). Państwo bierze pod ochronę macierzyństwo, dzieciństwo i rodzinę, ale nie ojcostwo (pkt 1 art. 38 Konstytucji Federacji Rosyjskiej). Ta norma jest sprzeczna z inną zasadą konstytucyjną – mężczyźni i kobiety mają równe prawa i swobody oraz równe możliwości ich realizacji (pkt 3 art. 19 Konstytucji Federacji Rosyjskiej). Równość praw rodziców uznaje się tylko w stosunku do troski i wychowywania dzieci (pkt 2 art. 38 Konstytucji Federacji Rosyjskiej). Jak zobaczymy dalej, zasada konstytucyjna równości mężczyzny i kobiety dotycząca ich praw rodzicielskich ciągle jest naruszana przez ustawodawcę i praktykę sądową – bezpodstawnie ogranicza się prawa

mężczyzny i ojca.

Kodeks rodzinny Federacji Rosyjskiej głosi zasadę równości małżonków w rodzinie, zgodnie z którą kwestie macierzyństwa, ojcostwa, wychowania, edukacji dzieci oraz inne sprawy dotyczące życia rodziny rozstrzygane są wspólnie przez małżonków (pkt 2 art. 31 Kodeksu Rodzinnego Federacji Rosyjskiej). Od razu zwraca uwagę pominięcie poczętego, ale jeszcze nienarodzonego dziecka oraz to, że równość w stosunku do wskazanych kwestii, zwłaszcza macierzyństwa i ojcostwa, dotyczy tylko małżonków, nie zaś rodziców dziecka. Stąd powstaje wniosek, iż jeśli rodzice nie znajdują się w legalnym związku małżeńskim, to ich prawa i obowiązki nie są równe.

W odniesieniu do praw urodzonego nieślubnego dziecka ustawa specjalna usuwa wątpliwość poprzez wskazówkę, że dzieci mają takie same prawa i obowiązki wobec rodziców oraz ich krewnych, jak dzieci mające za rodziców osoby będące w związku małżeńskim (art. 53 Kodeksu rodzinnego Federacji Rosyjskiej). Jednak w odniesieniu do praw rodziców niebędących w związku małżeńskim, ich równość wyprowadza się w orzecznictwie z ogólnych zasad ustawodawstwa rodzinnego. Zwłaszcza z ogólnego postanowienia o tym, że prawa i obowiązki rodziców i dzieci bazują na pochodzeniu dzieci (art. 47 Kodeksu rodzinnego Federacji Rosyjskiej).

Odnosnie do poczętego, ale jeszcze nieurodzonego dziecka, w prawie rosyjskim istnieje kilka postanowień ustawodawstwa. W niektórych wprost wskazuje się poczęte, ale jeszcze nienarodzone dziecko – art. 1116, 1160 Kodeksu cywilnego Federacji Rosyjskiej. Takie normy dotyczą ochrony ustawowych interesów „poczętego, ale jeszcze nieurodzonego spadkobiercy”. Ustawa nawet nie nazywa dziecka w embrionalnym stanie jego rozwoju „dzieckiem”, preferując nazwę „spadkobierca”.

Jakie prawa ma właściwie ojciec wobec dziecka poczętego?

Zgodnie ze współczesnym rosyjskim prawem pozytywnym ojciec poczętego dziecka otrzymał następujące prawa:

1. Prawo do ustalenia pochodzenia dziecka. Zgodnie z ogólną regułą, jeśli ojciec i matka dziecka nie przebywali w związku małżeńskim, to rodzice dziecka po jego narodzeniu mogą złożyć do organu rejestracji aktów stanu cywilnego wspólny wniosek, w którym potwierdzają fakt pochodzenia (narodzin) dziecka od wnioskodawców.

Prawa ojca w odniesieniu do dziecka poczętego zawiera następująca norma ustawy: „W razie istnienia okoliczności, dających podstawy przewidywać, że wniesienie wspólnego wniosku o ustalenie ojcostwa może okazać się po urodzinach dziecka niemożliwe bądź utrudnione, rodzice przyszłego dziecka, niebędący w związku małżeńskim, mają prawo

złożyć taki wniosek do organu rejestracji aktów stanu cywilnego podczas ciąży matki. Wpisu o rodzicach dokonuje się po urodzeniu dziecka” (pkt 3 art. 48 Kodeksu rodzinnego Federacji Rosyjskiej).

Zwraca uwagę to, że realizacja takiego prawa ojca dziecka poczętego jest możliwa tylko za zgodą matki poprzez wniesienie wspólnego wniosku. Wniosek samego ojca nie zrodzi odpowiednich skutków prawnych. Z innej strony, po wniesieniu wspólnego wniosku przez rodziców dziecka poczętego, każdy z nich przed urodzinami dziecka może odwołać złożony wniosek (art. 50 Ustawy Federalnej z 15.11.1997 r., N 143-FZ (red. Z 31.12.2014 r.) „O aktach stanu cywilnego”).

Przed urodzeniem dziecka ojciec nie ma możliwości na drodze sądowej czy w inny doniosły prawnie sposób, ustalić swoje ojcostwo, jeśli nie będzie na to zgody matki dziecka poczętego.

2. Prawo do uznania za ojca można wyprowadzić z możliwości ustalenia przez sąd po śmierci mężczyzny faktu, że za życia uznawał on siebie za ojca dziecka, chociaż nie wniósł odpowiedniego wniosku do organów RASC (art. 51 KR FR). Zatem możliwe jest uznanie ojcostwa w inny sposób: w formie ustnej lub pisemnej (poprzez korespondencję z matką dziecka czy innymi osobami, złożenie wniosku do przedszkola czy szkoły itd.), wskazując swoje ojcostwo, poprzez dokonanie czynów, na podstawie których można przypuszczać o ojcostwie danej osoby (dokonywanie płatności za przedszkole czy zajęcia pozaklasowe).

Wyobraźmy sobie, że mężczyzna zachowywał się jak ojciec poczętego, ale jeszcze nieurodzonego dziecka, na przykład wprost mówił, że oczekuje dziecka, oraz że ta kobieta jest z nim w ciąży. Jeśli mężczyzna zmarł przed narodzinami dziecka, to czy można na drodze sądowej ustalić fakt uznania przez niego ojcostwa? Zdaniem Autora, stosując analogię z art. 51 Kodeksu Rodzinnego FR, sąd powinien uznać dziecko za spadkobiercę zmarłej osoby, która za życia uznawała swoje ojcostwo nawet w stosunku do poczętego, ale jeszcze nienarodzonego dziecka.

3. Prawo do obalenia domniemania ojcostwa w stosunku do dziecka swojej małżonki ma małżonek tylko po dokonaniu odpowiedniego wpisu w księdze rejestracji urodzin na drodze sądowej (pkt 1 art. 52 KR FR). Nawet jeśli jest zupełnie oczywiste, że żona zaszła w ciążę nie ze swoim mężem, na przykład podczas okresu poczęcia mąż znajdował się w oddaleniu (np. na statku płynącym po Oceanie Spokojnym), to mężczyzna nie ma prawa przeszkodzić w dokonaniu wpisu pod jego nazwiskiem do księgi rejestracji narodzin dziecka.

Ponadto w okresie ciąży żona ma prawo żądać nadania jej alimentów na drodze sądowej (pkt 2 art. 89 KR FR) i z punktu widzenia norm obowiązującego prawa podważanie ojcostwa

wobec nieurodzonego dziecka nie jest dopuszczalne. Nie pomoże rozwiedzenie związku małżeńskiego, ponieważ przed urodzinami dziecka nawet była ciężarna żona ma prawo do otrzymywania alimentów od byłego męża (pkt 1 art. 90 KR FR). Jednak jeśli później zostanie udowodnione, że małżonek nie jest ojcem dziecka, otrzymane przez żonę alimenty będzie można odzyskać, ponieważ osoba, która je otrzymała, podała fałszywe dane (pkt 2 art. 116 KR FR).

Stanowisko rosyjskich sądów w tej kwestii zostało poddane w wątpliwość w 2005 r. w sprawie *Znamenskaya v. Russia* N 77785/01. Przedstawiciele Federacji Rosyjskiej uznali, że odmowa rozpatrywania przez sądy narodowe wniosku wnioskodawcy nie miała żadnych podstaw prawnych, czyli potwierdza się prawo rodziców dziecka poczętego do obalenia domniemania ojcostwa małżonka jeszcze przed narodzinami. Jednak postanowienie Sądu Europejskiego Praw Człowieka raczej nie może wpłynąć na stanowisko powszechnych sądów rosyjskich w tej kwestii. Prawdopodobnie sądy, tak jak wcześniej, będą rozpatrywać sprawy dopiero po narodzinach dziecka.

4. Zgoda ojca na sztuczne zapłodnienie żony czy innej kobiety doprowadza do tego, że później nie może on podważać swojego ojcostwa, powołując się na okoliczność, że nie jest ojcem biologicznym dziecka.

Ojciec nie ma jakichkolwiek praw do dziecka poczętego przez matkę-surogatkę. Ma on tylko obowiązek wykonania umowy macierzyństwa zastępczego – utrzymywania w sposób odpowiedni matki-surogatki, stworzenia wszystkich niezbędnych warunków do normalnego donoszenia płodu.

Matka-surogatka samodzielnie podejmuje decyzje o przerwaniu ciąży, bez zgody biologicznych rodziców dziecka poczętego. Ponosi ona tylko cywilnoprawne skutki za niewykonanie umowy macierzyństwa zastępczego.

5. Czy samotny mężczyzna, nieprzebywający w związku małżeńskim, może skorzystać z metody macierzyństwa zastępczego?

W obowiązującym do uchwalenia ustawy federalnej z 21.11.2011 r., N 323-FZ „O podstawach ochrony zdrowia obywateli w Federacji Rosyjskiej” artykule 35 Podstaw ustawodawstwa Federacji Rosyjskiej o ochronie zdrowia obywateli od 22 lipca 1993 r. 5487-1 mówiło się, że każda pełnoletnia kobieta w wieku rozrodczym ma prawo do sztucznego zapłodnienia i implantacji zarodka.

Praktyka sądowa pozytywnie odpowiadała na to pytanie, uznając prawo samotnego mężczyzny do realizacji swojego prawa do ojcostwa za pomocą macierzyństwa zastępczego.

Najważniejszymi precedensami były orzeczenia Babuszkinskiego Sądu Rejonowego

Moskwy z 4 sierpnia 2010 r. oraz Smolninskiego Sądu Rejonowego Petersburga z 12 marca 2011 r. W tym ostatnim przypadku samotnemu mężczyźnie urodziło się nawet dwoje dzieci.

Obecnie podobne prawo uznaje się wprost tylko w odniesieniu do samotnej kobiety – „Mężczyzna i kobieta, tak przebywający, jak i nieprzebywający w związku małżeńskim, mają prawo do stosowania pomocniczych technologii reprodukcyjnych w razie istnienia wzajemnej zgody (po wcześniejszym zasięgnięciu informacji) na ingerencję medyczną.

Samotna kobieta również ma prawo do stosowania pomocniczych technologii reprodukcyjnych w razie jej dobrowolnej zgody (po wcześniejszym zasięgnięciu informacji) na ingerencję medyczną” (pkt 3 art. 55 ustawy federalnej od 21.11.2011 r., N 323-FZ (red. Z 13.07.2015 r. ze zm. z 30.09.2015 r.) „O podstawach ochrony zdrowia obywateli w Federacji Rosyjskiej”).

Podobną regułę proponuje się i innym państwom – członkom Wspólnoty Niepodległych Państw w pkt 2-3 art. 12 „Ustawy modelowej o ochronie praw reprodukcyjnych i zdrowia reprodukcyjnego obywateli” (został uchwalony w Petersburgu 28.11.2014 r. w Postanowieniu 41-21 na 41. plenarnym posiedzeniu Międzyparlamentarnej Zrzeszenia państw-uczestników WNP) – „Mężczyzna i kobieta, zarówno przebywający, jak i nieprzebywający w związku małżeńskim, mają prawo do stosowania pomocniczych technologii reprodukcyjnych w razie zaistnienia wskazań medycznych i przy braku przeciwwskazań do stosowania danych technologii pod warunkiem wspólnej pisemnej dobrowolnej zgody (po wcześniejszym zasięgnięciu informacji) na ingerencje medyczne z wykorzystaniem tych technologii [...]. Samotna kobieta ma prawo do stosowania pomocniczych technologii reprodukcyjnych w razie jej dobrowolnej zgody (po wcześniejszym otrzymaniu informacji) na medyczne ingerencje i dotrzymanie wymogów, ustalonych w pkt 2 tego artykułu”.

Odnosnie do samotnego mężczyzny należy uznać istnienie kwalifikowanego milczenia ustawodawcy. Teraz samotny mężczyzna, czyli niebędący w związku małżeńskim i niemający partnerki, jest ograniczony w swoich prawach do ojcostwa.

6. Zupełnie logiczne wydaje się pozbawienie biologicznego ojca-dawcy, którego biologiczny materiał został wykorzystany do sztucznego zapłodnienia, jakichkolwiek praw w stosunku do dziecka poczętego tą metodą, jak i do już narodzonego dziecka. Z punktu widzenia ustawy żaden związek prawny pomiędzy dawcą a dzieckiem nie powstaje.

Normy art. 49 Kodeksu Rodzinnego, dotyczące ustalenia ojcostwa na drodze sądowej w razie poczęcia dziecka za pomocą materiału dawcy, nie są stosowane. Dawcy nie można uznać za ojca dziecka w sensie prawnym, chociaż jest on bez wątpienia jego ojcem biologicznym. Próby uznania mężczyzny-dawcy za podmiot stosunków rodzinnych nie

powiodły się.

7. Ciąża matki dziecka może powstać wbrew woli ojca nie tylko w razie odbycia z nim stosunku seksualnego. Kobieta może zapłodnić się sama za pomocą nasienia, które mężczyzna przekazał w celu zapłodnienia komórki jajowej swojej żony w sztucznych warunkach lub przekazał materiał w celu przechowania.

Nie jest on dawcą w rozumieniu art. 55 ustawy federalnej „O podstawach ochrony zdrowia obywateli Federacji Rosyjskiej”, zatem powstają względem niego wszystkie skutki prawne związane z biologicznym pokrewieństwem z dzieckiem – płacenie alimentów, obowiązek wychowania dziecka itd. Żadne skutki administracyjnoprawne, karnoprawne czy cywilnoprawne dla takiej matki nie następują. Wobec takiej kobiety może być zastosowana tylko odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny pracy oraz swoich obowiązków pracowniczych.

8. W rosyjskim prawie sztuczne przerwanie ciąży odbywa się na życzenie ciężarnej kobiety. Samodzielnie podejmuje ona decyzję o przerwaniu ciąży. Aborcja może być przeprowadzona bez zgody ojca, także męża, a nawet wbrew jego woli. Przerwanie ciąży może przysporzyć ojcu dziecka poczętego silnych cierpień moralnych. Otwarte pozostaje pytanie, czy ojciec może żądać kompensacji za wyrządzoną mu krzywdę?